

Praktisk håndbog for udrykningsfunktionen

Indledning

Det er best practice for organdonation, at der deltager en udrykningssygeplejerske i alle donationsforløb.

Intensivafdelinger på de regionale hospitaler kan herudover i særlige tilfælde få assistance fra en neurokirurg i udrykningsfunktionen.

I praktisk håndbog beskrives, hvordan udkald af udrykningssygeplejerske og neurokirurg er organiseret og følges op.

De beskrevne procedurer vedr. bistand fra udrykningssygeplejersken er alene gældende for donationsforløb uden for de neurointensive afdelinger.

De beskrevne betingelser og procedurer vedr. bistand fra neurokirurgen er alene gældende for donationsforløb på regionshospitalerne.

Håndbogen er udarbejdet til brug for transplantationskoordinatorer¹, læger og sygeplejersker, som indgår i udrykningsfunktionen samt DCO's donationsansvarlige læge (DAL) og DCO's donationsansvarlige sygeplejerske (DAS). Formålet er bl.a., at:

- fastlægge hvem der varetager hvilke opgaver i et donationsforløb i forhold til udrykningsfunktionens bistand i organdonationsforløb
- sikre, at principperne for tilbuddet og brug af udrykningsfunktionen administreres ens i alle regioner
- sikre, at der sker en ensartet dokumentation af udkaldet og opfølgning i forhold til intensivafdelingen.

Alle skemaer som der henvises til, findes i gældende version på DCO intranet for udrykningssygeplejersker og -læger.

Afdelingerne kan læse om udrykningsfunktionen på www.organdonation.dk og i National Guideline for Organdonation.

I det følgende beskrives procedurer mv., og hvem der varetager de forskellige opgaver.

¹ Bruges samlet om både transplantationskoordinatorerne på Aarhus Universitetshospital og Rigshospitalet samt for vagthavende transplantationskirurg på Odense Universitetshospital

1. Transplantationskoordinator

Udkald af udrykningssygeplejerske

Organisering af et udkald af udrykningssygeplejerske starter hos transplantationskoordinator.

Transplantationskoordinator orienterer ved første kontakt med intensivafdelingen om, at der vil være bistand fra en udrykningssygeplejerske i donationsforløbet.

Orienteringen omfatter bl.a.:

- at der kommer en neurointensivsygeplejerske ud i afdelingen som faglig støtte i donationsforløbet, så vidt muligt fra patienten er incarcereret
- at sygeplejersken sammen med afdelingens øvrige personale kan indgå i opgaverne omkring samtalerne med pårørende om hjernedød og organdonation, donorpleje og behandling samt omsorg for de pårørende
- at afdelingen vil få besked om, hvem der kommer og et ca tidspunkt for ankomst.

Procedureerne for udkald af udrykningssygeplejersken er organiseret forskelligt i de tre transplantationscentre. De gældende procedurer fremgår af bilag 1-4 i håndbogen.

Timing af det rette tidspunkt for udrykningssygeplejerskens ankomst til afdelingen vurderes ud fra målet om, at sygeplejersken kommer ud i afdelingen, når der er tegn på, at patienten er incarcereret. Er der ved første kontakt med afdelingen ikke tegn på at patienten kan incarcerere, afventer organiseringen af udkaldet en videre afklaring med afdelingen af, om der bliver tale om et donationsforløb.

Inden udkald sikres at:

- alle behandlingsmuligheder er udtømte
- der ikke er forbud mod donation i Donorregistret
- der umiddelbart ikke er medicinske forhold der taler imod, at patienten kan blive donor
- patienten er ude af sedation
- der er kliniske tegn på incarceration (ingen hostereflekser og lysstive dilaterede pupiller)

Vurderer transplantationskoordinator, at et udkald er nødvendigt, selvom alle betingelserne ikke er opfyldt, skal helt særlige grunde gøre sig gældende, og begrundelsen dokumenteres.

Skal den potentielle donor overflyttes til universitetshospitalet med henblik på a-grafi, skal der kun kaldes en udrykningssygeplejerske ud til forløbet, såfremt der endnu ikke har været den formelle samtale om organdonation med de pårørende, og de øvrige betingelser for en overflytning også er opfyldt jf. National Guideline for Organdonation punkt 7.

Er der ingen udrykningssygeplejersker, som kan tage udkaldet, orienterer transplantationskoordinator intensivafdelingen så hurtigt som muligt. Efterfølgende orienteres DCO pr. mail skejby.dco@rm.dk eller telefonisk.

Transplantationskoordinatorerne afrapporterer herudover ikke løbende til DCO fra de enkelte donationsforløb.

Udkald af neurokirurg

Intensivafdelingerne uden for de neurointensive afdelinger skal som udgangspunkt benytte egne neurologer eller neurokirurger.

Der kan benyttes en neurokirurg fra udrykningsfunktionen i de særlige tilfælde, hvor det på et regionshospital i den aktuelle situation ikke er muligt for afdelingen at tilkalde en neurolog på det tidspunkt, hvor der er behov for at stille hjernedødsdiagnosen og deltage i samtalerne med de pårørende om hjernedød og organdonation.

Bliver transplantationskoordinator opmærksom på, at der er behov for assistance fra en neurokirurg tilbydes afdelingen en neurokirurg fra udrykningsfunktionen.

Organisering af et udkald af neurokirurgen starter hos transplantationskoordinator. Procedurene for udkald af neurokirurgen er organiseret forskelligt i de tre transplantationscentre. De gældende procedurer fremgår af bilag 1-4 i håndbogen.

Transplantationskoordinator samarbejder med neurokirurgen om, at tilstedeværelsen i afdelingen er relevant i forhold til opgaven, herunder at der fx ikke er juridiske hindringer for, at hjernedødsundersøgelsen kan gennemføres ved ankomst (fx. rette kropstemperatur).

Er der ingen neurokirurg, som kan tage udkaldet, orienterer transplantationskoordinator intensivafdelingen så hurtig som muligt. Efterfølgende orienteres DCO pr. mail: skejby.dco@rm.dk eller telefonisk.

Transplantationskoordinatorerne afrapporterer herudover ikke løbende til DCO fra de enkelte donationsforløb.

2. Udrykningssygeplejersken

Organiseringen af udkaldet er forskellig i de tre transplantationscentre og de gældende procedurer fremgår af bilag 1-4 i håndbogen.

Transport til og fra donorafdelingen skal primært foregå i taxa, som betales med taxabon fra DCO. Kørsel i egen bil refunderes efter statens takster til lav sats. DAS holder sygeplejerskerne orienteret om, hvor taxabonner kan rekvireres og hvor kvitteringer for brugte taxabonner skal afleveres.

Ved ankomsten præsenterer sygeplejersken sig i afdelingen. Over for de pårørende kan sygeplejersken præsenteres som neurointensivsygeplejerske fra Universitetshospitalet, som er vant til at passe patienter som ...navn på patienten...

Det afklares, hvordan der skal samarbejdes om opgaverne. I National Guideline for Organdonation er det anbefalet, at udrykningssygeplejersken er med i forberedelsen og gennemførelsen af samtalerne med de pårørende om hjernedød og organdonation og deltager i donorplejen og -behandlingen.

Strækker forløbet sig over lang tid og der er behov for at afløse med ny udrykningssygeplejerske, kontaktes transplantationskoordinator, som gentager udkaldsprocedurene.

Inden afdelingen forlades, afsluttes forløbet med det involverede personale og transplantationskoordinator gives besked om, at afdelingen forlades.

Efter forløbet i afdelingen

Udrykningssygeplejersken orienterer DAS om udrykningen.

Udrykningssygeplejersken udfylder skemaet "Tilbage melding fra udrykningssygeplejerske", bilag 5, som sendes til DAS og til DCO på skejby.dco@rm.dk

Formålet med tilbage meldingen er overordnet at følge og udvikle kvaliteten i udrykningsfunktionen.

Tilbage meldingen omhandler bl.a. timing af tilstedeværelse i afdelingen, sygeplejerskens bistand i forløbet, og er også et bidrag til erfaringsudvekslingen med de øvrige udrykningssygeplejersker. Sygeplejersken skal herudover ikke foretage vurderinger af indsatsen i afdelingen eller fra andre afdelinger /centre.

Honorering af udkaldet følger den til enhver tid gældende aftale med hospitalet og afregnes jf. de lokale aftaler. Diverse skemaer o.lign. findes på DCO's intranet for udrykningssygeplejersker på www.organdonation.dk. Intranettet for udrykningssygeplejerskerne og -lægerne kan anvendes uden adgangskode.

3. Neurokirurgen

Organiseringen af udkaldet er forskellig i de tre transplantationscentre og de gældende procedurer fremgår af bilag 1-4 i håndbogen.

Transport til og fra donorafdelingen skal primært foregå i taxa, som betales med taxabon fra DCO. Kørsel i egen bil refunderes efter statens takster til lav sats. DAL holder neurokirurgerne orienteret om, hvor taxabonner kan rekvireres og hvor kvitteringer for brugte taxabonner skal afleveres.

Efter forløbet i afdelingen

Neurokirurgen orienterer DAL om udrykningen og udfylder skemaet "Tilbage melding fra udrykningslæge", bilag 6, som sendes til DAL og til DCO på skejby.dco@rm.dk

Honorering af udkaldet følger den til enhver tid gældende aftale med hospitalet og afregnes jf. de lokale aftaler. Neurokirurgen fremsender en speciallægeregning til DCO's EAN nr. 5798002786989..

4. Opfølgning efter udkald til forløb

Såfremt det ikke lykkes at få en udrykningssygeplejerske eller neurokirurg ud til donationsforløbet undersøger og beskriver DAS eller DAL årsagerne hertil og orienterer DCO. I det omfang det er muligt, medvirker DAS og DAL til at undgå at en lignende situation opstår igen.

Efter modtagelse af tilbage meldingen fra udrykningssygeplejersken orienterer DCO de donationsansvarlige nøglepersoner og afdelingsledelsen om, at de har modtaget udrykningsbistand og de opfordres til at kontakte DCO, hvis afdelingen har behov for en dialog om denne bistand. Det er ikke intentionen, at DCO ved DAS og DAL eller udrykningssygeplejersken generelt skal medvirke i forløbsopfølgning eller debriefing. Finder DAS eller DAL, at der er behov for at kontakte afdelingen om forløbet aftales dette med DCO, inden DCO orienterer afdelingen.

Regionsspecifikke procedurer for tilkald af læger og sygeplejersker:

Bilag 1: Tilkald af læger og sygeplejersker fra Aalborg Universitetshospital

Bilag 2: Tilkald af læger og sygeplejersker fra Aarhus Universitetshospital

Bilag 3: Tilkald af læger og sygeplejersker fra Odense Universitetshospital

Bilag 4: Tilkald af læger og sygeplejersker fra Rigshospitalet

Øvrige bilag:

Bilag 5: Skema for tilbagemelding fra udrykningssygeplejerske

Bilag 6: Skema for tilbagemelding fra neurokirurg

Bilag 1 Region Nordjylland - TX-Center Aarhus Universitetshospital Tilkald af sygeplejersker og læger fra Aalborg Universitetshospital

Sygeplejerske

Transplantationskoordinatoren ringer til NOTIA og beder den ansvarshavende sygeplejerske om navnet og telefonnummeret på den eller de sygeplejersker fra udrykningsholdet, som har fri eller som afdelingen bedst kan undvære ifølge NOTIA's vagtplan de næste 12 timer.

Transplantationskoordinatoren ringer herefter til den udvalgte sygeplejerske.

Udrykningssygeplejersken sikrer sig sammen med koordinatoren, at betingelserne for udkald er tilstede ved hjælp af tjeklisten: Kald af udrykningssygeplejerske. Ved tvivl kontakter udrykningssygeplejersken selv donorafdelingen og afklarar ved hjælp af tjeklisten, om indikationen for udkald er tilstede.

Ved udrykning i andre regioner sender koordinatoren en sms til de udrykningssygeplejersker, som NOTIA kan undvære de næste 12 timer.

Neurokirurg

Transplantationskoordinator udsender en SMS til alle neurokirurger på listen, og den der melder tilbage først tager af sted. Når en læge har påtaget sig opgaven udsendes SMS om at opgaven er dækket.

DCO's donationsansvarlige sygeplejerske vedligeholder listerne for både neurokirurger og udrykningssygeplejersker og sikrer, at ændringer i listen meddeles transplantationskoordinatorerne.

Bilag 2 Region Midtjylland -TX-Center Aarhus Universitetshospital Tilkald af sygeplejersker og læger fra Aarhus Universitetshospital

Sygeplejerske

Transplantationskoordinatorerne har en liste med navnene på udrykningssygeplejerskerne fra NIA. Når betingelserne for udkald er opfyldt, sender transplantationskoordinatoren en SMS ud til alle på listen. De sygeplejersker, der har mulighed for udrykning ringer til TX-koordinatoren, hvorefter den, der skal på udrykning, får relevante oplysninger.

De udrykningssygeplejersker der er forhindret i at rykke ud sender en SMS om, at de er forhindret i udrykning.

Har ingen af udrykningssygeplejerskerne meldt tilbage indenfor ½ time, vil kontakten blive gentaget.

Neurokirurg

Der er fremsendt en liste til transplantationskoordinatorerne over de neurokirurger som indgår i det frivillige beredskab, der kan rykke ud til donationsforløb uden for Aarhus Universitetshospital.

Transplantationskoordinatorerne ringer til neurokirurgerne på listen.

DCO's donationsansvarlige sygeplejerske vedligeholder listerne for både neurokirurger og udrykningssygeplejersker og sikrer, at ændringer i listen meddeles transplantationskoordinatorerne.

Bilag 3 Region Syddanmark - TX-Center Odense Universitetshospital Tilkald af sygeplejersker og læger fra Odense Universitetshospital

Tilkald af sygeplejerske

Vagthavende transplantationskirurg modtager opkald om en potentiel donor.

Ansvarshavende sygeplejerske på NIA, 6541 5095 kontaktes for udkald af en udrykningssygeplejerske, når vagthavende transplantationskirurg efter den sædvanlige donorevaluering og opslag i donorregistret har sagt ja til den potentielle donor, og alle følgende betingelser er opfyldt:

1. Alle behandlingsmuligheder er udtømte
2. Patienten er ude af sedation
3. Patienten har ingen hostereflekser
4. Patienten har lysstive dilaterede pupiller

Vurderer vagthavende transplantationskirurg, at et udkald er nødvendigt, selvom alle betingelserne ikke er opfyldt, skal begrundelsen dokumenteres.

Ansvarshavende sygeplejerske

Ansvarshavende sygeplejerske udsender SMS-kald til udrykningsfunktionen med alder på den potentielle donor og hvilken afdeling udkaldet drejer sig om. Hvis ingen melder tilbage gentages SMS-kald efter 30 min., hvis der fortsat ikke meldes tilbage ringer den ansvarshavende sygeplejerske til den/de udrykningssygeplejersker, der har mulighed for at tage af sted i forhold til vagtplanen på NIA.

Udrykningssygeplejerske

Udrykningssygeplejersken, som tager udrykningen, kontakter herefter den pågældende afdeling til afklaring af, hvor langt i forløbet man er nået. Der er udarbejdet en tjekliste, som anvendes til denne afklaring.

Hvis den potentielle organdonor stadig har reflekser/egen respiration, og der kan forventes at gå mange timer før incarcerationen er aktuel, beder udrykningssygeplejersken afdelingen om at foretage en ny kontakt til vagthavende transplantationskirurg, når der er sikre incarcerationstegn, i følge actioncard for donordetektion.

Udrykningssygeplejersken giver herefter både vagthavende transplantationskirurg og ansvarshavende sygeplejerske på NIA besked om, at der vil komme en ny kontakt fra pågældende afdeling, når der er sikre incarcerationstegn.

Vagthavende transplantationskirurg skal ved ny kontakt fra afdelingen igen kontakte ansvarshavende sygeplejerske på NIA. Og SMS-kaldet gentages.

Når udrykningssygeplejersken vurderer, at det er det rette tidspunkt at tage af sted til afdelingen, oplyser udrykningssygeplejersken afdelingen og transplantationskoordinator om forventet ankomst-tidspunkt, samt får oplysninger om hvem udrykningssygeplejersken skal henvende sig til ved ankomst.

DCO's donationsansvarlige sygeplejerske vedligeholder listerne for udrykningssygeplejersker.

Ved behov for lægefaglig bistand:

1. Vagthavende transplantationskirurg kontakter neurokirurgisk speciallæge Christina Rosenlund på tlf. 4215 3259 ved behov for lægefaglig bistand. Christina Rosenlund tager såfremt det er muligt selv udkaldet, hvis dette ikke er muligt finder Christina Rosenlund en anden neurokirurgisk speciallæge, som har mulighed for at tage af sted.
2. I de situationer, hvor det **ikke** er muligt at få kontakt til Christina Rosenlund, tages kontakt til neurokirurgisk bagvagt på tlf. 6541 1069, som herefter organiserer udkaldet.

Bilag 4 Region Hovedstaden og Region Sjælland - TX-Center Rigshospitalet Tilkald af sygeplejersker og læger fra Rigshospitalet.

1. Tilkald af sygeplejerske

Transplantationskoordinator

Når transplantationskoordinator efter den **sædvanlige donorevaluering og opslag i donorregistret** har sagt ja til den potentielle donor, ringes til ansvarshavende på 2093 for udkald af en udrykningssygeplejerske.

Der tages som udgangspunkt først kontakt til ansvarshavende på 2093 telefon 35 45 14 66, når alle følgende betingelser er opfyldt:

1. Alle behandlingsmuligheder er udtømte
2. Der er ikke forbud mod donation i Donorregisteret
3. Der er umiddelbart ikke medicinske forhold der taler imod, at patienten kan blive donor
4. Patienten er ude af sedation
5. Der er kliniske tegn på incarceration (ingen hosterefleks, trigger ej respiratoren og lysstive max dilaterede pupiller).

Transplantationskoordinator giver følgende oplysninger videre til ansvarshavende sygeplejerske på 2093:

1. Hvilket hospital og afdeling, der har forløbet og kort status på patienten
2. Navn, stilling og telefonnr. på kontaktperson i donorafdelingen
3. Transplantationskoordinators eget telefonnr., til den videre telefoniske kontakt med udrykningssygeplejersken.

Transplantationskoordinator vil blive ringet op af den sygeplejerske, som har taget udkaldet. Her vil det også være muligt at give en opdateret status på forløbet. Udrykningssygeplejersken holder telefonisk transplantationskoordinator orienteret om ankomst i og afgang fra afdelingen.

Transplantationskoordinator har ingen yderligere opgaver i forhold til organiseringen og opfølgning på udkaldet.

Ansvarshavende sygeplejerske 2093

Udsender sms til alle i udrykningsfunktionen med oplysning om, hvilken donorafdeling det er.

Er der efter 30 min ikke respons fra nogen sendes endnu en sms til alle. Er der stadig ikke respons, kan der, afhængig af den konkrete situation (dag, aften, nat), forsøges med yderligere sms'er, opringning og lign.

Ansvarshavende vælger efter 30 min den sygeplejerske, som skal tage udkaldet, hvis der er flere mulige.

Ansvarshavende ringer til udrykningssygeplejersken og videregiver de oplysninger, som er modtaget fra transplantationskoordinator - kort status på patienten samt telefonnr. på kontaktperson i donorafdelingen, samt telefonnr. på transplantationskoordinator.

Herefter sendes en sms til alle om, at udkaldet er dækket og hvem der er taget afsted.

Ansvarshavende har ikke flere opgaver i forbindelse med dette udkald.

Hvis udkaldet ikke kan dækkes

Da der er tale om et frivilligt beredskab, vil det forekomme, at enkelte udkald ikke kan dækkes - det er et fælles ansvar for ansvarshavende, udrykningssygeplejerskerne og DCO's donationsansvarlige sygeplejerske at arbejde for, at alle udkald så vidt muligt dækkes.

Er ansvarshavende på 2093 også udrykningssygeplejerske, orienterer ansvarshavende på 2093 selv donorafdelingen om, at udkaldet ikke kan dækkes, og at man fra 2093 vil gøre alt, hvad man kan for at hjælpe afdelingen telefonisk.

Er ansvarshavende *ikke* også udrykningssygeplejerske, vil transplantationskoordinator blive orienteret om, at udkaldet ikke kan dækkes, og transplantationskoordinator orienterer afdelingen om dette.

Transplantationskoordinator har ingen yderligere opgaver i forhold til organiseringen og opfølgning på udkaldet. Transplantationskoordinator skal ikke afrapportere til DCO eller 2093 efter hvert forløb.

Udrykningssygeplejersken, som tager udrykningen, kontakter herefter den pågældende afdeling til afklaring af, hvor langt i forløbet man er nået. Der er udarbejdet en tjekliste, som anvendes ved vurderingen af, om det er relevant at tage ud i afdelingen.

Hvis den potentielle organdonor stadig har reflekser/ egen respiration, og der kan forventes at gå mange timer før incarcerationen er aktuel, beder udrykningssygeplejersken afdelingen om at foretage en ny kontakt til vagthavende transplantationskirurg, når der er sikre incarcerationstegn. Hvis udrykningssygeplejersken får behov for afløsning kontaktes ansvarshavende med det samme, og procedurene gentages.

2. Tilkald af neurokirurg

TX-koordinator ringer direkte til neurokirurgerne efter den foreliggende telefonliste. DCO's donationsansvarlige læge vedligeholder listerne for udrykningslægerne.

Forløbsbeskrivelse fra udrykningssygeplejerske

Navn på udrykningssygeplejerske:

E-mail på udrykningssygeplejerske:

Dato og klokkeslæt for tilstedeværelse i afdelingen:

Udkald til hospital og afdeling:

Skriv en anonymiseret beskrivelse af donationsforløbet, hvor følgende spørgsmål som minimum bliver besvaret:

- a. Angiv tidspunkt for modtagelse af SMS/telefonopkald til gruppen af udrykningssygeplejersker og tidspunkt for afgang til afdelingen.
- b. Hvordan vurderede du patientens klinik ved første telefoniske kontakt med afdelingen (i midt/nord med transplantationskoordinator): var patienten ude af sedation, uden hosterefleks og med lysstive dilaterede pupiller?
- c. Var der særlige udfordringer omkring timing af, hvornår du skulle tage af sted til afdelingen?
- d. Var den formelle samtale med pårørende, om enten afdødes egen tilladelse til organdonation eller indhentelse af samtykke fra pårørende, gennemført, før du kom ud i afdelingen?
- e. Hvilke opgaver havde du i forhold til formelle som uformelle samtalerne med de pårørende?
- f. Hvilke andre opgaver deltog du i - og på hvilken måde?
- g. Beskriv hvor i forløbet du forlod afdelingen og hvorfor på det pågældende tidspunkt?

Version marts 2018

Tilbage melding fra udrykningslæge

Navn på udrykningslægen:

Udrykningslæges e-mail:

Dato og tidspunkter for tilstedeværelse i donationsforløbet:

Udkald til hospital og afdeling:

1. Hvilke oplysninger havde du om organdonor inden udrykning og hvor i processen var man nået til?
2. Hvilke opgaver ønskede afdelingen, at du deltog i - og på hvilken måde?
3. Særlige forhold i forbindelse med hjernedødsundersøgelsen - i forhold til donor fx arytmi, deltog pårørende i hjernedødsundersøgelsen, hvordan var afdelingens personale involveret i hjernedødsundersøgelsen
4. Hvordan brugte du din erfaring med pårørende i donationsforløb?
Var der tegn på, at din erfaring gjorde nogen forskel? (for pårørende, for personalet)
Hvilke?
5. Var der noget der gjorde at forløbet blev forsinket?
6. Andre kommentarer (herunder gerne en anonymiseret kort casebeskrivelse)